

УЧАСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЛІЦЕНЗУВАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

PARTICIPATION OF LOCAL AUTHORITIES IN LICENSING INDIVIDUAL ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN THE HEALTHCARE SECTOR

Дьомін Р.В., аспірант

Академія праці, соціальних відносин і туризму

Актуальність теми полягає в тому, що питання управління політичним процесом у сфері охорони здоров'я є одним із основних чинників, що впливають на економічний, соціальний і культурний розвиток країни, її міжнародний престиж і конкурентоспроможність у світі та потребує постійного розвитку в пошуках нових шляхів, механізмів і методів удосконалення. Мета дослідження – розкрити і поглибити наукові та теоретико-методологічні засади ліцензування, їх роль в організації місцевого самоврядування в частині реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Для досягнення мети дослідження пропонується розглянути методи, які виступатимуть завданням для подальшого дослідження теми як: загальнологічні (загальнонаукові) та спеціальні методи пізнання; діалектичним методом обрано об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовано його мету та завдання; методом аналізу та узагальнення здійснено необхідні обґрунтування та побудувати концептуальні напрями її вирішення шляхом заповнення відповідних прогалин в законодавчій базі. Таким чином, в роботі аналізувалися низка Законів України, а також постанов Кабінету Міністрів України, які регулюють питання управління політичним процесом у сфері охорони здоров'я. Розкрито тенденцію змін в законодавстві із плином часу та виявленими потребами в забезпеченні належного контролю за якістю надання медичних послуг. Визначено низку обмежень в переліку органів, що уповноважені на видачу відповідних ліцензій індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я. Окреслено структуру наявної системи нормативного управління питанням реалізації конституційного права громадян на незалежну індивідуальну економічну діяльність. Обґрунтовано, що ліцензування є необхідним інструментом державного контролю за якістю медичних послуг та безпекою пацієнтів. Запропоновано щодо надання представницьким органам місцевого самоврядування розглядати та приймати на власних засіданнях рішення щодо видачі або відмови у видачі ліцензійних документів у сфері господарської діяльності що стосується охорони здоров'я. Практична цінність роботи полягає в тому, що за результатами проведених досліджень виявлено прогалини в чинному законодавстві України, що стосується охорони здоров'я населення, та сформульовано відповідні рекомендаційні матеріали щодо його вдосконалення.

Ключові слова: сфера забезпечення захисту суспільства, компетентні органи, підприємництво, окрема діяльність, приватний підприємець, система політичного управління, правові документи, місцеві органи влади.

The relevance of the topic is that the issue of managing the political process in the field of health care is one of the main factors affecting the economic, social and cultural development of the country, its international prestige and competitiveness in the world and requires constant development in search of new ways, improvement mechanisms and methods. The purpose of the study is to reveal and deepen the scientific and theoretical and methodological foundations of licensing, their role in the organization of local self-government in the implementation of state policy in the field of health care. To achieve the research objective, it is proposed to consider the following methods which will serve as a task for further research on the topic: defining the essence and content of the State policy in the field of healthcare, clarifying the competence of public authorities and local self-government bodies to comply with healthcare requirements, considering the powers of public authorities and local self-government bodies in the field of public healthcare, and considering the focus and specifics of the State policy in the field of public healthcare at the local levels. Thus, the work analyzed a number of Laws of Ukraine, as well as resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, which regulate the management of the political process in the field of health care. The trend of changes in the legislation with the passage of time and identified needs to ensure proper control over the quality of medical services is revealed. A number of restrictions have been defined in the list of bodies authorized to issue relevant licenses for individual entrepreneurial activity in the field of health care. The structure of the existing system of regulatory management of the implementation of the constitutional right of citizens to independent individual economic activity is outlined. It is substantiated that licensing is a necessary tool of state control over the quality of medical services and patient safety. It is proposed to allow the representative bodies of local self-government to consider and make decisions at their own meetings on issuing or refusing to issue license documents in the field of economic activity related to health care. The practical value of the work lies in the fact that, based on the results of the conducted research, gaps were identified in the current legislation of Ukraine related to public health protection, and appropriate recommendation materials were formulated for its improvement.

Key words: public protection, competent authorities, entrepreneurship, individual activity, private entrepreneur, political governance system, legal documents, local authorities.

Вступ. Реалізація підприємницької діяльності в Україні є гострою темою відповідно до наявних міжнародних та внутрішньодержавних факторів впливу на економічний добробут країни. Зокрема, треба відмітити актуалізацію процесів формування малого та середнього бізнесу для підтримки економіки країни, що перебуває у стані вимушеного проведення активних бойових дій, а отже, потребує додаткового капіталу для розширення пріоритетних сфер держави. Відповідно до цього розвиток підприємств та саме індивідуальної підприємницької діяльності є життєво важливим на нинішньому етапі становлення України як суверенної держави з акцентом на європейський шлях розвитку в усіх сферах життя суспільства. Згідно з нинішньою тенденцією, для підтримки країною індивідуальної економічної діяльності важливим питанням є суворе

дотримання конституційного права громадян на реалізацію власного економічного напрямлення в рамках встановлених нормативно-правових норм (Олійник, 2020) [17, с. 100]. Тут важливо звернути увагу на дотримання уповноваженими органами системи правового регулювання відносин в сфері охорони здоров'я серед демократичного суспільства, а також справедливою та рівного відношення до всіх ланок реалізації такої норми. Регулярний критичний аналіз правової бази, що регулює реалізацію права на економічну діяльність надає можливість якомога швидше виправляти допущені недоліки.

Динамічність, як один з факторів такої системи нормативно-правового врегулювання сфери економічної діяльності, потребує систематичного аналізу та огляду основних постулатів, що дозволить підтримувати справедливую

реалізацію конституційних прав громадян України (Іщук, 2018) [11, с. 15].

У рамках систематичного дослідження правового регулювання підприємницької діяльності окремим чинником становлення добробуту є сфера охорони здоров'я як гарант держави з дотримання конституційного права особистості на охорону здоров'я, медичну допомогу та страхування (Немченко, 2020) [16, с. 83]. Водночас здійснення суспільної економічної діяльності в медичній сфері є важливим аспектом забезпечення цілісності та стійкості конструкту національної безпеки України та здоров'я населення, що є безпосередньої її складовою (Балдич, 2019) [1, с. 38]. Відповідно до цього, процес ліцензування такої діяльності є критично важливим для реалізації права держави на суверенітет та захист населення в процесах надання медичних послуг, які відповідають стандартам якості (Музика-Стефанчук, 2020) [15, с. 265]. Цю проблематику також варто розглядати з точки зору дослідження процесів національної економічної стабільності та співвідношення відкритого законодавчого процесу до реалізації громадського права на економічну діяльність, зокрема в сфері охорони здоров'я (Годун, 2020) [4, с. 14].

Відповідно до тенденції внутрішньополітичного спектру діянь в сфері децентралізації та зміни відношення в системі владних повноважень державних органів управління, варто виділити аспект участі органів місцевого самоврядування в низці диференційних процесів реалізації громадської думки (Дурман, 2020) [8, с. 90]. Отже, згідно з розширенням компетенції органів місцевого самоврядування, важливим є аналіз місця цих структурних елементів реалізації владних повноважень в рамках становлення та нормативного регулювання підприємницької діяльності в Україні. Також, відповідно до окреслених тенденцій факторів впливу на економічну ситуацію в країні, необхідним є аналіз нормативно-правової бази системи законодавства України відповідно до впровадження воєнного стану та варіативність розширення повноважень місцевих органів влади в цей період (Іваненко, 2022) [10, с. 149]. Враховуючи проведений аналіз зазначених публікацій встановлено, що в чинному законодавстві України не передбачено ряду таких форс-мажорних обставин як воєнний стан чи наявність збройної агресії з боку країн сусідів, таким чином даний напрямок потребує детального дослідження.

З метою розкриття й поглиблення наукових та теоретико-методологічних засад ліцензування, їх ролі в організації місцевого самоврядування щодо реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я необхідно виконати наступні завдання: визначення сутності та змісту державної політики в галузі охорони здоров'я; уточнення (виділення) компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування в галузі охорони здоров'я; розгляд повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я населення; висвітлення спрямованості та особливості державної політики у сфері охорони здоров'я громадян на місцевих рівнях [14, с. 55].

Матеріали та методи. Цілісність методологічної основи даного наукового дослідження обґрунтована залученням синтезу якісних та кількісних методів в рамках єдиної наукової парадигми роботи. Так як основу роботи складає аналіз текстів нормативно-правових актів, що регулюють відносини в рамках участі органів місцевого самоврядування в ліцензуванні індивідуальної підприємницької діяльності, дослідження ґрунтується на логічному та історичному методах пізнання, що дозволили сформулювати критичне бачення еволюційного шляху регулювання правової бази дослідження. Водночас для формування змісту дослідницької роботи та етапів аналізу правових фактів та норм було використано методи систематизації, узагальнення та формалізації.

На основі науково-критичної інтерпретації джерел дослідження був проведений аналіз основних постулатів,

що стосуються теми роботи, та застосований метод аналізу даних. Методи індукції, дедукції та наукової абстракції дозволили сформулювати причинно-наслідковий зв'язок між основою дослідження, тобто нормативно-правовими текстами, та опрацьованою академічною літературою. Так був сформований критичний погляд на тему дослідження та, за допомогою методу абстрагування, окреслено основні напрями дослідницької роботи та виділені необхідні факти, що в подальшому допомогли описати висновки цієї дослідницької роботи.

Так як основу роботи складає аналіз текстів нормативно-правових актів, що регулюють відносини в рамках участі органів місцевого самоврядування в ліцензуванні індивідуальної підприємницької діяльності, дослідження ґрунтується на логічному та історичному методах пізнання, що дозволили сформувати критичне бачення еволюційного шляху регулювання правової бази дослідження. Для вивчення такого багатокомпонентного явища, як система законодавства України, був використаний структурно-функціональний метод, що став основою вивчення цієї структури через поділ її на системні складники.

В основу реалізації мети та завдань дослідження лягли нормативно-правові акти, що є частиною правової системи реалізації прав та свобод громадян України, які мають безпосереднє відношення до тематики роботи, а саме окреслюють фактори індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я та можливість ліцензування таких органами місцевого самоврядування [20, с. 1]. Таким чином, в роботі аналізувалися низка Законів України, а також постанов Кабінету Міністрів України, які регулюють вищеописані положення. Основою дослідження стала Конституція України (Конституція, 2020), Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (Закон, 2022), Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (Закон, 2023), та Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (Закон, 2023).

Разом з тим, в роботі взяті до уваги академічні праці таких дослідників як А. С. Немченко (2019), І. С. Демченко (2020), О. А. Музика-Стефанчук (2020), які висвітлюють побудову системності та ґрунтовності нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та процесу реалізації конституційного права на свободу економічної діяльності.

Водночас для формування змісту дослідницької роботи та етапів аналізу правових фактів та норм було використано методи систематизації, узагальнення та формалізації. Методи індукції, дедукції та наукової абстракції дозволили сформулювати причинно-наслідковий зв'язок між основою дослідження, тобто нормативно-правовими текстами, та опрацьованою академічною літературою. Методами індукції, дедукції та наукової абстракції сформульовано критичний погляд на тему дослідження та за допомогою методу абстрагування окреслено основні напрями дослідницької роботи та виділені необхідні факти, що в подальшому допомогли описати висновки цієї дослідницької роботи.

Результати та обговорення. Сфера Охорони здоров'я в Україні регулюється відповідними нормативно-правовими актами, що формують систему законодавства держави відповідного сектору політичного управління. Як зазначає А. С. Немченко (2020), цей систематизований конструкт передбачає наявність п'яти рівнів законодавчого регулювання, а саме:

- визнане ст. 49 Конституції України невід'ємне право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування;
- нормативно-правові акти, що відображають специфіку регулювання системи Охорони здоров'я відповідно до певної галузі права (Цивільний кодекс України, Кодекс про адміністративні правопорушення та ін.);

– встановлений базовий Закон що регулює основи діяльності в сфері Охорони здоров'я, а саме Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;

– регулювання окремих сфер реалізації медичної діяльності в Україні шляхом затвердження спеціальних нормативно-правових актів;

– акти, що відносяться до компетенції центральних та місцевих органів державної виконавчої влади (затверджені Президентом України, Кабінетом Міністрів України тощо) [16, с. 83].

І. С. Демченко (2019), посилаючись на низку академічних досліджень в галузі ідентифікації та становлення сучасної класифікації законодавства в сфері Охорони здоров'я, наголошує на тому, що єдиного загальноприйнятого системного погляду на проблему наразі не існує з кількох причин. Серед них перш за все можна виділити низку факторів та нормативно-правових актів, що впливають на простору систему медичної діяльності в Україні. Це, в свою чергу, спровоковано широким спектром особливостей та протиріч самої системи, адже вона є розгалуженою та досить складною, що робить її регулювання багатокomпонентним, а його реалізацію – багаторівневою [5, с. 10].

Відповідно до окресленої системи регулювання сфери охорони здоров'я в Україні, питання участі органів місцевого самоврядування в ліцензуванні індивідуальної підприємницької діяльності у цій сфері є багатокomпонентним зважаючи на багаторівневість управління, як зазначав С. В. Дубінський (2016). Пріоритетною є ідентифікація основних нормативно-правових актів, що регулюють питання компетенції місцевих органів самоврядування та їхнього місця в процесі ліцензування підприємницької діяльності [7, с. 55].

Основу нормативного регулювання сфери Охорони здоров'я складає Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» з останньою редакцією від 27.10.2022 року, який ідентифікує низку особливих визначень та норм що дозволяє проводити ґрунтовний юридичний аналіз спираючись на офіційну нормативно-правову базу. Так, Закон (1993) регулює поняття закладу охорони здоров'я, формує визначення на основі правового розуміння юридичної особи будь-якої форми власності, яка реалізує діяльність в сфері Охорони здоров'я, надаючи послуги з медичного обслуговування населення. Така діяльність повинна бути офіційно зареєстрована та дозволена згідно з виданою особою ліцензією [18, с. 1].

Отже ліцензія що дозволяє проведення лікарської діяльності, є необхідним атрибутом для реалізації будь-якого з видів лікувальних методів, що мають безпосередній вплив на здоров'я населення. Постанова кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров'я» з поточною редакцією від 28.04.2023 р. (Закон, 1997) дає чітке розуміння процесу акредитування, що визначається як надання закладу охорони здоров'я офіційного нормативно закріпленого визнання права на провадження медичної діяльності та закріплення його відповідності всім правовим вимогам [24, с. 1]. О. А. Музика-Стефанчук (2020) описує ґрунтовну різницю між поняттями ліцензування та акредитації, спираючись на наявну нормативно-правову базу, та визначає ліцензування як процес ідентифікації юридичної особи як повністю готової до реалізації відповідної діяльності в певній сфері [15, с. 264]. Це означає, що реєстрація не виявила в цього суб'єкта нормативних недоліків та порушень, що могли б перешкодити державній реєстрації. Водночас акредитація має ширший спектр вимог та норм, а отже, означає процес більш глибокої перевірки на відповідність юридичної особи певним стандартам якості наданих послуг, що регулюються державою.

Згідно зі ст. 17 Закону (1993), господарська діяльність в сфері охорони здоров'я прямо залежить від наявності

в юридичної особи ліцензії на таку діяльність, а отже, ліцензування є основою будь-якої медичної практики в Україні [27, с. 1]. Водночас Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» є основоположним нормативно-правовим актом, який регулює надання медичної допомоги та класифікує її, а також формує основу для розуміння провадження медичної діяльності як господарської практики на території України [18, с. 1]. Окрім цього, Закон формує розуміння процесу політичного управління сферою охорони здоров'я та регламентує таку державну діяльність, як фінансове та матеріально-технічне забезпечення охорони здоров'я, державний контроль та нагляд, пільгову політику тощо.

Оскільки описані нормативно-правові акти повністю регулюють державне забезпечення певних видів закладів охорони здоров'я необхідною матеріально-технічною та фінансовою базою, регулювання сфери охорони здоров'я в Україні є багаторівневим, а отже відбувається з залученням органів державної влади та їх відповідних структурних підрозділів. Це поширюється як на державні заклади охорони здоров'я, так і на приватні, адже вони в однаковій мірі проходять етапи нормативної перевірки відповідності державним стандартам. Задля розуміння місця органів місцевого самоврядування в системі охорони здоров'я, зокрема в процесі ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності, необхідно сформувати структуру влади в рамках цієї теми [25, с. 1].

Н. М. Ткачова (2018) зазначає, що система охорони здоров'я, з огляду на її соціальну функцію, є суспільною потребою та характеризується низкою підходів до її розуміння. Державне управління в сфері охорони здоров'я може бути ідентифіковано з використанням дихотомічного підходу, тобто розмежовано на взаємопов'язані характеристики, а саме механізм реалізації права на владу та форму такої діяльності з управління суспільством. Водночас управління подібними структурами має на меті реалізацію внутрішнього управлінського компоненту, а саме організаційної структури медичного закладу, що одночасно є статичним та динамічним феноменом. Відповідно до теми дослідження, а саме нормативного регулювання індивідуальної підприємницької діяльності, варто зауважити, що медична система розподілена на сфері взаємозв'язку, а саме структуру, що передбачає процес діяльності з обміну інформацією між її суб'єктами, якими є органи державного управління та бізнес [29, с. 85].

Державне управління в сфері охорони здоров'я – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення доступності, якості та ефективності медичної допомоги населенню країни, здійснюваних державою на основі законодавства та стратегії з охорони здоров'я. Таку діяльність, відповідно до Конституції України (1996), можна ідентифікувати як спрямованість держави та її структурних одиниць на збереження суспільного благополуччя через реалізацію права особи на належну медичну допомогу, медичне страхування та охорону здоров'я. Така діяльність щодо забезпечення суспільства належним рівнем медичних послуг проявляється в нормативному регулюванні всіх державних та приватних медичних закладів та особливо індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я.

Особливості державного управління в сфері охорони здоров'я в Україні характеризуються низкою факторів, які залежать від політичної волі держави, суспільного бачення сфери охорони здоров'я, зовнішньополітичного курсу країни (а отже, адаптації державного нормативного регулювання певних сфер життя суспільства під міжнародні стандарти), а також низки внутрішньодержавних особливостей та непередбачуваних ситуацій (наприклад, пандемія Covid-19 або ж особливі природні явища, що можуть масово впливати на здоров'я суспільства). Україна поступово впроваджує низку політичних

рішень пов'язаних з процесом децентралізації, що передбачає передачу більшості повноважень з центрального рівня управління до місцевих органів влади, але цього не достатньо. Не оминуло це і сферу охорони здоров'я, яка потребує більш ефективного та прозорого управління, а також забезпечення більш якісною медичною допомогою на місцях [13, с. 19].

Основна мета реформи з децентралізації полягала в підвищенні ефективності реалізації соціальних прав та свобод громадян, а отже, підтримки розвитку та благополуччя життєвого середовища країни. Важливим аспектом діяльності з реформування владної системи країни була передача низки повноважень центральним органам влади – місцевим, що дозволило приймати рішення швидше та ефективніше. Це стало можливо з кількох причин: розуміння проблематики регіону місцевими органами влади, що було обмежено на вищих рівнях прийняття рішень; фактичне прискорення реалізації владних повноважень, адже рішення про зміни та реалізацію пропозицій в рамках регіону розглядаються на місцях та відповідно ухвалюються набагато швидше. Реформа дозволила місцевим органам влади реалізовувати свої повноваження більш ефективно та дала змогу суспільству формувати власне бачення життя регіону (Закон, 2020) [21, с. 1].

Децентралізація, а отже, розширення повноважень місцевих органів влади, що затверджене чинним Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» з поточною редакцією від 31.03.2023 р., має кілька стратегічних переваг для нинішньої системи охорони здоров'я та юридичних суб'єктів, що мають ліцензію для роботи в цій сфері. Перш за все, це означає наближення до суспільства органу з прийняття політичних рішень в регіоні, а отже, покращення рівня якості медичних послуг для населення, що зможе регулювати таку діяльність та доступність нормативного затвердження певних питань для бізнесу, тобто вирішення важливих проблем на місцях. Важливим елементом децентралізації є місцева фінансова підтримка, яка приносить багато переваг. Тобто зростають можливості фінансування державних медичних закладів, і як наслідок – підвищиться технічна база та кваліфікаційний рівень лікарів. Основним чинником позитивних змін у контексті децентралізації підприємницької діяльності фізичних осіб може стати підвищення ефективності систем прийняття рішень і тим самим зменшення бюрократії. Крім того, децентралізоване фінансування дозволяє органам місцевого самоврядування швидко та ефективно приймати рішення на місцях. Ще одним корисним елементом децентралізації є покращення стану медичних закладів через розвиток місцевої інфраструктури, розвиток міст через новобудови та відкриття потенційних медичних практик для приватних підприємців [25, с. 1].

Визначення нормативного регулювання становлення індивідуальної підприємницької діяльності в Україні передбачає реалізацію конституційної свободи громадянина та права на провадження певного виду праці. С. І. Іщук (2018) зазначає, що громадянське суспільство в Україні не є повноцінним без реалізації свободи підприємницької діяльності та чіткого нормативного регулювання становлення такого юридичного суб'єкту суспільних взаємовідносин. Ю. А. Олійник (2020). Враховуючи наведене вище встановлено, що особливості нормативного права на господарську діяльність в Україні, передбачають чіткі ознаки та фактичні вимоги до процесу реалізації права особи на підприємницьку діяльність, а саме:

- нормативно-правове закріплення прав та свобод особи у сфері громадянської діяльності, що стосується реалізації відповідних благ;
- наявність матеріальної та духовної складової існування благ, що передбачають виконання певного виду робіт, реалізацію чи виробництво продукції, тощо;
- вільний доступ до описаних благ та можливість їх використання відповідно до законом;

- зафіксовані норми вимог від особи в даній сфері;
- закріплення обов'язків держави в економічній сфері та практиці підприємницької діяльності зокрема.

Відповідно до описаних нормативно-правових актів та академічних праць, індивідуальна підприємницька діяльність – це вид господарської діяльності, який передбачає самостійне здійснення господарської діяльності фізичною особою-підприємцем з метою отримання прибутку. Іншими словами, індивідуальний підприємець – це фізична особа, яка самостійно керує своїм бізнесом, займається підприємницькою діяльністю, не має статусу юридичної особи та несе певну відповідальність за свої дії та фінансові зобов'язання. Індивідуальна підприємницька діяльність може включати в себе різні види діяльності, такі як торгівля, послуги, виробництво, транспортування, надання медичних послуг тощо. Діяльність індивідуального (приватного) підприємця є повністю регламентованою державою, а саме чинним Законом України «Про підприємництво» з поточною редакцією від 11.02.2022 р. Цей Закон (2003) визначає підприємництво як самостійну діяльність, відповідальність за яку несе в повному обсязі особа-підприємець, що здійснює таку практику шляхом виготовлення чи продажу продукції, надання послуг, виконання певних робіт тощо [23, с. 1].

Діяльність індивідуального підприємця чітко визначена на законодавчому рівні та регламентується державною політикою України. Державні органи, а після посилення тенденцій децентралізації й органи місцевого самоврядування, частково можуть здійснювати вплив на індивідуальних підприємців шляхом впровадження низки політичних інструментів через процес реалізації владних повноважень. Наприклад, державні органи можуть встановлювати та змінювати правила ведення бізнесу та обов'язки таких підприємців, а також забезпечувати контроль над їхньою діяльністю після затвердження ліцензії. Органи місцевого самоврядування можуть здійснювати керівництво індивідуальними підприємцями шляхом забезпечення належних умов для їхньої діяльності, розробки та реалізації програм розвитку малого та середнього бізнесу на місцевому рівні, надання консультаційних та інформаційних послуг тощо. Однак керівництво індивідуальними підприємцями не повинно переростати в зайвий адміністративний тиск чи корупційні схеми. Регулювання діяльності індивідуальних підприємців повинно здійснюватися з урахуванням принципів демократії, правової держави й захисту прав та інтересів громадян, що закріплено Конституцією України.

Розглядаючи питання ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності в сфері охорони здоров'я, ґрунтовними нормативно-правовими актами тут будуть виступати Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» з останньою редакцією від 31.03.2023 р. та Закон України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики» з поточною редакцією від 29.04.2023 р. Перш за все необхідно визначити, що, відповідно до зазначених нормативно-правових актів, медична діяльність є господарською, яка передбачає будь-яку реалізацію послуг, продукції, торгівлю чи виконання певного роду робіт. Тож медична діяльність виступає реалізацією спроможності ліцензіата провадити одну з описаних діяльностей відповідно до чинного законодавства України. Ліцензіатом тут виступає суб'єкт господарювання, що одержав відповідний документ про нормативність провадження господарської діяльності, тобто ліцензію (Закон, 2000) [3, с. 160].

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» формує основу практики ліцензування низки діяльностей в державі, що потребують нормативного затвердження. Згідно зі ст. 3 Закону (2015), державна політика у сфері ліцензування має свої основоположні принципи, а саме наявність єдиної системи ліцензійних

затверджен, зведеного переліку видів господарської діяльності, на проведення якої необхідно отримати ліцензію, вичерпного переліку документів для проведення законного ліцензування та список визначених Кабінетом Міністрів України спеціалізованих органів державної влади, які можуть проводити ліцензування. Відповідно до ст. 7 п. 15 Закону (2015), медична практика є сферою господарської діяльності, яка обов'язково підлягає ліцензуванню.

Згідно з Законом (2015), діяльність з ліцензування фізичних та юридичних осіб виконує орган виконавчої влади, що визначений Кабінетом Міністрів України, або ж спеціально уповноважений виконавчий орган місцевого рад для ліцензування окремих видів господарської діяльності. В рамках нинішньої системи державного управління України не існує єдиного органу, який відповідає за надання ліцензій на всі види господарської діяльності. Частково це пов'язано з тим, що кожна з таких діяльностей є досить специфічною та потребує особливих навичок та вмінь, а отже, прийняття рішення про видачу ліцензій повинен провадити орган, компетентний у певній вузькій галузі суспільних відносин.

Закон (2015) визначає, що господарську діяльність можуть ліцензувати як вище, так і місцеві органи виконавчої влади, проте їхня політична воля є різною. Суб'єкти, що отримали ліцензію в будь-якому вищому державному органі, наприклад Державній службі України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, яка займається ліцензуванням, зокрема, виробництва лікарських засобів, можуть провадити свою діяльність на всій території України. Ліцензування органами місцевої влади дає право на провадження діяльності лише в межах компетенції цих органів [6, с. 1].

Отже, органи місцевого самоврядування в Україні можуть бути уповноважені на видання ліцензій на господарську діяльність в межах своєї компетенції. Зокрема, такі повноваження можуть бути делеговані до виконавчих комітетів міських, районних, обласних рад. В міру своєї компетенції, вони можуть видавати ліцензії на провадження певних видів підприємницької діяльності, які не потребують спеціального ліцензування відповідними центральними органами влади. Комісії з питань торгівлі та громадського харчування можуть видавати ліцензії на здійснення торгівлі та громадського харчування в межах відповідної регіональної структури, наприклад певної області. Комісії з питань регулювання ринку землі керують виданням ліцензій на здійснення земельних робіт та іншої діяльності з питань землекористування. Важливо зазначити, що повноваження органів місцевого самоврядування з видання ліцензій на господарську діяльність обмежені та визначені законодавством. Органи місцевого самоврядування можуть видавати ліцензії лише на ті види діяльності, які не потребують спеціального ліцензування відповідними центральними органами влади, та в межах своєї компетенції. Проте, згідно з законодавством України (Закон, 2015), сфера медичного обслуговування та охорони здоров'я загалом є особливою чітко регульованою нішею в економіці країни, тому ліцензії на медичну практику повинні видаватися вищими органами державної влади. Тож органи місцевого самоврядування не мають достатньої компетенції для оформлення таких документів [26, с. 1].

Відповідно до Закону України від 29 квітня 2023 року «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики», медична практика на території України є чітко регламентованою та структурованою діяльністю. Пункт 5 Загальної частини цього документу чітко прописує, що здобувач ліцензії для її отримання подає у спосіб, передбачений частиною першою ст. 10 Закону (2015), до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії. Законність таких дій також дуже

чітко регламентована. міститься зразок форми, яку необхідно заповнити для подання такої заяви, та детальний перелік усіх вимог для отримання дозволу на правомірне здійснення медичної діяльності. Наразі немає єдиного контролюючого органу, який би видав ліцензії на широкий спектр діяльності, тому діяльність у сфері охорони здоров'я дуже широка та має багато різних напрямків. За кожною територією, на яку потрібен дозвіл, призначається окремий дозвільний орган із повноваженнями погоджувати таку діяльність.

Загалом Закон (2015) визначає, що особа може провадити загальну чи спеціалізовану медичну практику, а також стоматологічну діяльність тільки після отримання ліцензійного погодження. Для окреслених спеціальностей органом, що видає ліцензії, є лише Міністерство охорони здоров'я України, розташоване в м. Київ [22, с. 1].

Отже, органи місцевого самоврядування не мають права надавати певні види ліцензій, зокрема й на проведення діяльності в сфері охорони здоров'я для осіб, що будуть проводити безпосередню діяльність, направлену на лікування чи будь-яке інше втручання в стан здоров'я громадян. Однак, відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» з останньою редакцією від 31.03.2023 р., органам місцевого самоврядування надано низку повноважень у сфері освіти, спорту та охорони здоров'я. Згідно зі ст. 32 цього Закону, органи місцевого самоврядування мають право брати участь в процесі ліцензування фізичних та юридичних осіб в галузі охорони здоров'я та вносити пропозиції до відповідних органів ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я. Водночас регіональні медичні ради можуть видавати дозволи на здійснення певної медичної практики, проте він буде мати обмежений характер та повинен підкріплюватися ліцензією відповідних вищих органів державної влади.

Питання ліцензування потребує внесення змін з метою усунення усіх непорозумін та колізій, які в свою чергу, ставляться перед Міністерством економічного розвитку (Енциклопедія державного управління 2011) [9, с. 86]. Окрім того, важливим аспектом постає видача ліцензій юридичним та фізичним особам в рамках впровадження воєнного стану на території країни, що введений з 24.02.2022 р. Указом Президента України № 64 «Про введення воєнного стану в Україні». Відповідно до правового розуміння воєнного стану, нормативно він є особливим правовим режимом, що застосовується для певної території чи всієї країни в межах визначених міжнародною спільнотою та Конституцією кордонів у разі повномасштабного вторгнення чи загрози такого діяння, та діє на встановлений час. Воєнний стан передбачає зміну політичних сил в країні, тобто надання місцевим, регіональним та вищим органам влади України особливого статусу та повноважень, що будуть використані для збереження територіальної цілісності та суверенітету країни. Проте наразі не визначено нормативного регулювання особливих процедур чи інструментів, що діяли б для видачі ліцензій в умовах воєнного стану, чи надзвичайних ситуацій іншого характеру. Однак постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 165 є нормативно-правовим актом, що регулює строки надання певних адміністративних послуг, зокрема й видачу ліцензій. Згідно з цією Постановою (2022), в умовах воєнного стану нівелюються всі терміни видачі ліцензій та подачі звітних документів. Тож, хоча структура системи затвердження ліцензій суттєво не змінюється, строки прийняття документів до розгляду та їхнє погодження чи оголошення відмови у видачі ліцензії можуть бути дещо розширені Державною регуляторною службою України, але процедура залишається бути бюрократичною [21, с. 1].

Таким чином, участь органів місцевого самоврядування в ліцензуванні підприємств, які працюють (надають

послуги) у сфері охорони здоров'я надасть змогу мінімувати терміни отримання відповідних ліцензій та забезпечить більш тісну співпрацю на місцях. Досягнення вищого рівня співпраці між представниками підприємництва та місцевими органами влади – запорука розвитку та якості надання послуг чи реалізації на належну охорону здоров'я суспільства.

Е. Бекірова досліджувала правове регулювання окремих видів господарської діяльності та наголошувала на ліцензіях як елементі легітимності суб'єкта цієї діяльності; умовах провадження незалежної підприємницької діяльності; підставах для отримання права на провадження господарської діяльності, яка потребує авторизації; елементах механізму реалізації конституційного права на здійснення підприємницької діяльності та державному інструменті регулювання господарської діяльності [2, с. 200].

Відповідно до (О. Кашперський 2011), ліцензування має адміністративно-правовий характер, який надає особливу правоздатність шляхом узаконення дієздатності суб'єктів господарювання у сфері локальних заборон, оскільки має свої принципи організації управлінського впливу та здійснюється через організацію адміністративних погоджень із застосуванням адміністративних процедур [12, с. 1].

Пастух вважав, що ліцензування необхідно запровадити як систему правових процедур для законодавчо встановлених видів господарської діяльності, тим самим встановивши правові межі її здійснення, передбачити контроль за цією діяльністю та необхідність припинення з окремих підстав компетентними органами [19, с. 18].

В. Северин (2010) підкреслював, що багато послуг у громадських місцях пов'язані з потребою в безпеці, тому їх доцільно називати дозвільними, а ліцензування називав дозвільними послугами, які пропонував класифікувати як законодавчий акт (ліцензія), який має правові наслідки [28, с. 20].

Аналізуючи ліцензійні дослідження вітчизняних науковців, слід зазначити, що їх робота ґрунтується на нині недійсній нормі Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», проте висвітлені ними окремі аспекти потребують уваги й сьогодні.

Із наведеного вбачається, що дослідники в своїх працях приділяли значну увагу питанням ліцензування господарської діяльності у сфері охорони здоров'я та намагались виокремити його як окрему гілку. Проте вони не розглядали питань щодо надання повноважень органам місцевого самоврядування в ліцензуванні таких видів господарської діяльності. Зазначене можна зрозуміти, оскільки на момент проведення даних досліджень питання децентралізації влади в Україні не розглядалось взагалі. Але як показує практика, з глобальної процедури децентралізації влади можна виділити низку концептуальних аспектів для розвитку процедури ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності місцевими органами влади.

Так, дослідники (Panda B, Zodpey SP, Thakur HP 2016) зазначають, що децентралізація – це процес передачі влади, повноважень, ресурсів, функцій і обов'язків з надання послуг від центрального уряду до установ нижчого рівня в політичній адміністративній структурі. «Влада» – це здатність впливати на людей, тоді як «авторитет» – влада, яка надається з певною метою. У контексті управління системами громадського здоров'я останній згадується частіше, ніж перший. Децентралізація або місцеве прийняття рішень, як часто розуміють, визнається важливим засобом покращення надання послуг. Підвищення ефективності та результативності, підзвітності, чуйності, участі громади, інтеграції послуг та міжсекторальної координації вважаються ключовими перевагами децентралізації. Крім того, стверджується, що спільне управління буде базуватися на знаннях; сприяти прийняттю рішень на місці надання послуг, покращувати

пряме спілкування між клієнтами та особами, які приймають рішення, і забезпечувати підзвітність [30, р. 58].

Пошук доступних рішень, як висловлюють автори (Khozhylo I., Nadyuk Z., Antonova O., Tarasenko T. & Serohina T. 2020), для реалізації місцевою владою у сфері охорони здоров'я власних повноважень полягає в реформуванні умов децентралізації влади. Мережа реформованих фінансових установ, що належать органам місцевого самоврядування, наразі становить близько 10 000 по всій Україні, і структурні та функціональні зміни необхідно буде впроваджувати поетапно. Оскільки майже 80% медичних послуг надається на рівні місцевого самоврядування, повноваження органів місцевого самоврядування (власні та делеговані) необхідно розширити [31, р. 198].

Таким чином встановлено, що питання ліцензування господарської діяльності у сфері охорони здоров'я з плином часу досліджувалось та вдосконалювалось. На даний час чинним документом що регулює зокрема питання ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності являється Закон (2015). Проте, в зазначеному документі відсутні відомості щодо органів місцевого самоврядування, як таких що надають права на провадження виду господарської діяльності в сфері охорони здоров'я.

Враховуючи, що після початку реформи децентралізації та медичної реформи роль органів місцевого самоврядування в реалізації політики охорони здоров'я значно змінилася. Органи місцевого самоврядування є опікунами мереж закладів охорони здоров'я, що тепер підвищує якість та доступність медичних послуг. Водночас перехід до нових моделей охорони здоров'я відбувся не відразу, цей процес триває. Тому надання представницьким органам місцевого самоврядування розглядати та приймати на власних засіданнях рішення щодо видачі або відмови у видачі ліцензійних документів у сфері господарської діяльності що стосується охорони здоров'я значно підвищить рівень надання медичних послуг. Оскільки, система громадського здоров'я втілює основні системні заходи у сфері охорони здоров'я та спрямована на збереження як популяційного, так й індивідуального здоров'я населення.

Висновки. У ході дослідження окреслено структуру наявної системи нормативного управління питанням реалізації конституційного права громадян на незалежну індивідуальну економічну діяльність. Виявлено алгоритм управління такою системою та відповідний ієрархічний поділ державних нормативно-правових актів, що регулюють тему дослідницької роботи. Окреслено важливість, в рамках проведення незалежної діяльності, що має вплив на життя та здоров'я суспільства, оформлення відповідних документів та отримання ліцензії від уповноваженого в певній сфері діяльності органу. Позитивним моментом при вивченні впливу органів місцевого самоврядування на отримання ліцензії став процес децентралізації та розширення повноважень органів місцевої влади в рамках державної системи управління. Було встановлено, що участь органів місцевого самоврядування у ліцензуванні індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я є важливим елементом регулювання цієї сфери в Україні. Ліцензування є необхідним інструментом державного контролю за якістю медичних послуг та безпекою пацієнтів. При цьому важливо враховувати, що участь органів місцевого самоврядування у ліцензуванні повинна бути належним чином регульована законодавством, а також забезпечувати прозорість та відповідальність органів влади перед громадянами. У зв'язку з цим, для забезпечення ефективної участі органів місцевого самоврядування у ліцензуванні необхідно забезпечити належний рівень фінансування та кваліфікації кадрів, а також здійснювати постійний моніторинг та оцінку результатів роботи органів місцевого самоврядування у цій сфері.

Результатами досліджень органів місцевого самоврядування в ході реалізації ними своїх повноважень у сфері

охорони здоров'я було встановлено, щодо необхідності надання останнім розглядати та приймати на власних засіданнях рішень щодо видачі або відмови у видачі ліцензійних документів у сфері господарської діяльності що стосується охорони здоров'я. Процеси взаємодії суб'єктів під час ліцензування, закріпити в Законах та нормативно-правових актах з метою реалізації та контролю державної політики в галузі охорони здоров'я.

У процесі дослідження наявної чинної законодавчої бази в даній сфері, було виявлено певні колізії норма-

тивно-правових актів, що можуть слугувати для більш детального та ґрунтовного вивчення питань ліцензування в сфері охорони здоров'я, яке надають органи місцевого самоврядування, з метою подальшого формування методичних рекомендації для його вдосконалення та приведення у відповідність з чинним законодавством України. Подальшому дослідженню підлягає спрощена процедура отримання ліцензії суб'єктами, які провадять діяльність в сфері охорони здоров'я під час військової агресії сусідніх країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балдич Н., Гнидюк Н., Трутковський Ц. Дослідження навчальних потреб представників органів місцевого самоврядування України: аналітичний звіт. С. 34–37. URL: https://nads.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/06/tna_ukraine-2018-2019-final-report_ukr_f-1.pdf (дата звернення: 04.01.2024).
2. Бекірова Е.Е. Правове регулювання ліцензування певних видів господарської діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Одеса, 2005. 202 с. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1045> (дата звернення: 02.01.2024).
3. Ваганова, Л., Поцілуйко, К., Якобчук, Н. Функціонування суб'єктів господарювання сфери охорони здоров'я на сучасному етапі децентралізації. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління, 20(1(47)), 2021. С. 158–162. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/227014> (дата звернення: 03.01.2024).
4. Годун М. О. Адміністративно-правове регулювання підприємницької діяльності: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 081 – право наук. кер. М. В. Старинський. Суми. Сумський державний університет, 2020. 14 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81956> (дата звернення: 10.01.2024).
5. Демченко І.С. Класифікація законодавства у сфері охорони здоров'я. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: *Юридичні науки*. 2019. Том 30 (69) № 6. С. 7–13. URL: <http://ir.libraryntmu.com/handle/123456789/1655> (дата звернення: 04.01.2024).
6. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. 2022. URL: https://www.dls.gov.ua/dicls_news/%d0%b4%d0%be-%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%b3%d0%b8-%d1%81%d1%83%d0%b1%d1%94%d0%ba%d1%82%d1%96%d0%b2-%d0%b3%d0%be%d1%81%d0%bf%d0%be%d0%b4%d0%b0%d1%80%d1%8e%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%b4%d0%b5/ (дата звернення: 03.01.2024).
7. Дубінський С. В. Проблеми забезпечення якості послуг в медичній галузі України. Європейський вектор економічного розвитку. Економічні науки. 2016. № 1. С. 51–59. URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/stories/Files/2016-1/6.pdf> (дата звернення: 10.01.2024).
8. Дурман, М. О., Дрожжин, Д. Ю. Інструменти регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник: Державне управління*, 1(1(3)), 2020. С. 84–96. URL: <https://nvdu.undic.org.ua/index.php/nvdu/article/view/30> (дата звернення: 03.01.2024).
9. Енциклопедія державного управління: у 8 томах. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк та ін. Том 1: Теорія державного управління наук.-ред. колегія: В.М. Князев (співголова), І.В. Розпугенко та ін. Київ: НАДУ, 2011. 86 с. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/uploads/2021/02/tom1_2.pdf (дата звернення: 10.01.2024).
10. Іваненко В. С., Куперін В. М. Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування. Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 148–149. URL: <https://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%202022.pdf#page=149> (дата звернення: 10.01.2024).
11. Іщук С. Окремі конституційно-правові засади функціонування громадянського суспільства в Україні: свобода підприємницької діяльності. *ScienceRise: Juridical Science*. 2018. № 1 (3). С. 11–17.
12. Клименко Н.Г. Правові засади ліцензування як засобу державного регулювання діяльності недержавних інституцій у сфері національної безпеки. *Державне управління: удосконалення та розвиток* № 3, 2017. С. 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1045> (Дата звернення: 08.01.2024).
13. Клименко Н. Г. Особливості державного управління в умовах надзвичайних ситуацій: теоретичний та історичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.держ.упр.: спец. 25.00.01 теорія та історія державного управління. Київ: НАДУ при Президентіві України, 2008. 19 с. URL: <http://www.disslib.org/osoblyvosti-derzhavnogo-upravlinnja-v-umovakh-nadzvyhajnykh-sytuatsiy-teoretychny-tya.html> (дата звернення: 09.01.2024).
14. Кравченко В. В. Державно-приватне партнерство як механізм удосконалення консультативно-діагностичної допомоги. Україна. Здоров'я нації, 2018. № 1. С. 53–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uzn_2018_1_9 (дата звернення: 01.01.2024).
15. Музика-Стефанчук О. А. Публічні адміністративні послуги у сфері охорони здоров'я. С. 261–266. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/046d0579-1137-4c05-a5bd-68b61dc8d165/content> (дата звернення: 10.01.2024).
16. Немченко А. С., Назаркіна В. М., Куриленко Ю. Є. Законодавство в системі охорони здоров'я: практикум. Харків: НФаУ, 2020. 83 с. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/28713/1/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%20%D0%9E%D0%97%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC.pdf> (дата звернення: 10.01.2024).
17. Олійник А.Ю. Поняття реалізації конституційної свободи особи на підприємницьку діяльність в Україні. 2020. С.98–103. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_1/18.pdf (дата звернення: 10.01.2024).
18. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#top> (дата звернення: 10.01.2024).
19. Пастух І. Д. Організаційно-правові засади ліцензування господарської діяльності в Україні : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна академія держ. податкової служби України. Київ, 2005. 19 с. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=WnRkScAAA&hl=uk&oi=sra> (дата звернення: 10.01.2024).
20. Позиція ДРС щодо окремих питань ліцензування та видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності в умовах воєнного стану. 2020. URL: <https://www.drs.gov.ua/press-room/pozytsiya-drs-shhodo-okremykh-pytan-litsenzuvannya-ta-vydachidokumentiv-dozvilnogo-harakteru-u-sferi-gospodarskoyi-diyalnosti-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення: 04.01.2024).
21. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад: Закон України від 16 квітня 2020 р. № 562-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
22. Про внесення змін до Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Закон України від 24 січня 2020 р. № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
23. Про підприємство: Закон України від 7 лютого 1991 р. № 698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення: 03.01.2024).

24. Про затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров'я: Закон України від від 19 грудня 2023 р. № 1327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
25. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
26. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 жовтня 2019 р. 139-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#n145> (дата звернення: 01.01.2024).
27. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: Закон України від 5 вересня 2023 р. № 1034. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
28. Сіверін В. І. Адміністративно-правові засади надання дозвільних послуг суб'єктами публічної адміністрації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. 20 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/1d7c8312-3c23-4749-be41-3ed334c906ae> (дата звернення: 10.01.2024).
29. Ткачова Н. М. Напрями реформування державної політики в сфері охорони здоров'я. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 8. С. 83–86. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2018/19.pdf (дата звернення: 10.01.2024).
30. Panda B, Zodpey S.P., Thakur H.P. Local self-governance in health – a study of it's functioning in Odisha, India. BMC Health Serv Res. 2016. P. 54–100. doi: 10.1186/s12913-016-1785-8.
31. Khozhylo I., Nadyuk Z., Antonova O., Tarasenko T. Serohina T. Local self-government in the focus of the medical reform in Ukraine: analysis of powers. Навчально-науковий інститут державного управління. 2020. P. 194–200. URL: <http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/163082> (Last accessed: 10.01.2024).